

Yeti?kin Sa?I?k Okuryazarl??? Ölçe?i

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2025). *Yeti?kin Sa?I?k Okuryazarl??? Ölçe?i* . Turkish Psychological Scales.
Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=33313>

Özet

Yeti?kin Sa?l?k Okuryazarl??? Ölçe?i (YSOÖ), yeti?kin bireylerin sa?l?k okuryazarl??? düzeylerini ölçmek amacıyla geli?tirilmis? özgün bir ölçme aracıdır. Sezer ve Kad?o?lu tarafından 2014 yılında geli?tirilen bu ölçek, sa?l?kla ilgili bilgiye eri?me, anlama, de?erlendirme ve uygulama becerilerini kapsayan çok boyutlu bir yapıyı hedeflemektedir. Ölçek, 23 maddeden ve sekiz faktörden oluşmakta olup, farklı madde tiplerini (evet/hayır, boşluk doldurma, çoktan seçmeli ve e?le?tirme) barındıran karma??k bir derecelendirme sistemine sahiptir.

Yapılan psikometrik analizler sonucunda, ölçe?in geçerli ve güvenilir oldu?u tespit edilmiştir. Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA), toplam varyansın önemli bir kısmını (%60.68) açıklayan sekiz faktörlü bir yapıyı desteklemi?, iç tutarlılık katsayısı olan Cronbach Alpha de?eri ise .77 olarak bulunmuştur. Bu bulgular, YSOÖ'nün akademik ve klinik çalışmalarında sa?l?k okuryazarl??? düzeyini de?erlendirmek için uygun bir araç oldu?unu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler

Sa?l?k Okuryazarl???, Yeti?kin Sa?l?k Okuryazarl??? Ölçe?i, Ölçek Geli?tirme, Psikometrik Özellikler, İç Tutarlılık, Faktör Analizi.

Yazarlar

Ayşe Sezer, Hediye Kad?o?lu.

Amaç

Yeti?kin Sa?l?k Okuryazarl??? Ölçe?i'nin temel amacı, yeti?kin bireylerin sa?l?kla ilgili kararlar alırken ve sa?l?k hizmetlerini kullanırken ihtiyaç duydukları temel okuryazarlık becerilerini tespit etmektir. Ölçek, bireylerin sa?l?k bilgilerini ne ölçüde anlayabildiğini, yorumlayabildiğini ve bu bilgileri kendi sa?l?k davranışlarına dönüştürebildiğini ölçmeyi hedefler.

Ölçe?in geli?tirilmesi, Türkiye bağlamında kültürel olarak hassas ve geçerli bir sa?l?k okuryazarl??? de?erlendirme aracına olan ihtiyaç? karışlamak için gerçekleştirilmiştir. Bu sayede, sa?l?k profesyonelleri ve araştırmacılar, düşük sa?l?k okuryazarl??? düzeyine sahip risk gruplarını belirleyebilir ve müdahale stratejilerini buna göre şekillendirebilir.

Yapı

YSOÖ, geni? ve çok boyutlu bir yapı olan sa?l?k okuryazarl??? yapısını ölçmektedir. Sa?l?k okuryazarl???, yalnızca okuma ve yazma becerilerini değil, aynı zamanda sayısal becerileri, iletişim becerilerini ve karma??k sa?l?k sistemlerinde gezinme yeteneğini de içerir. Ölçe?in sekiz

faktörlü yap?s?, bu karma??k yap?n?n farklı alt bile?enlerini (örne?in, randevu sistemi bilgisi, ilaç etiketlerini anlama, önleyici sa?l?k bilgisi) temsil etti?ini dü?ündürmektedir.

Yap?lan analizler, ölçe?in sa?l?k okuryazarl???n?n temel bili?sel ve i?levsel boyutlar?n? kapsad???n? göstermektedir. Bu yap?, bireyin sa?l?k durumunu yönetme yetene?i ve sa?l?k sonuçlar? üzerindeki etkileri aç?s?ndan kritik öneme sahiptir.

Geçerlik

Ölçe?in yap? geçerli?ini incelemek amacıyla Aç?klay?c? (Ke?ifsel) Faktör Analizi (AFA) uygulanm???r. AFA sonuçlar?na göre, Yeti?kin Sa?l?k Okuryazarl??? Ölçe?i (YSOÖ) sekiz faktörlü bir yap? sergilemektedir.

Bu sekiz faktörün, ölçekteki toplam varyans?n %60.68'ini aç?klad??? tespit edilmi?tir. Faktörlerin belirlenmesinde, genellikle kabul gören standarda uygun olarak, öz de?eri (Eigenvalue) 1'in üstünde olan faktörler dikkate al?nm???r. Bu sonuç, ölçek maddelerinin kuramsal olarak beklenen çok boyutlu yap?y? yeterli düzeyde temsil etti?ini ve yüksek oranda varyans aç?klad???n? göstermektedir.

Güvenirlik

YSOÖ'nün iç tutarl?l???n? de?erlendirmek amacıyla Cronbach Alpha güvenilirlik katsay?s? hesaplanm???r. Yap?lan analizler sonucunda katsay? .77 olarak bulunmu?tur.

Genel kabul gören psikometrik standartlara göre, .70 ve üzeri Cronbach Alpha de?erleri, ölçe?in iç tutarl?l???n?n yeterli düzeyde oldu?unu ve maddelerin ayn? yap?y? ölçme konusunda tutarl? oldu?unu göstermektedir. Bu bulgu, Yeti?kin Sa?l?k Okuryazarl??? Ölçe?i'nin güvenilir bir ölçüm aracı olarak kullan?labilece?ini teyit etmektedir.

Faktör Analizi

Ölçek geli?tirme çal??mas?n?n önemli bir ad?m? olan Ke?ifsel Faktör Analizi (KFA), ölçe?in faktör yap?s?n? ortaya ç?karm???r. Analizler sonucunda, 23 maddelik ölçe?in, öz de?eri 1'in üzerinde olan sekiz ana faktör alt?nda topland??? görülmü?tür.

Bu sekiz faktörlü yap?, toplam varyans?n %60.68'ini aç?klamaktad?r. Bu yüksek aç?klanan varyans oran?, ölçek maddelerinin sa?l?k okuryazarl??? yap?s?n?n farklı bile?enlerini etkin bir ?ekilde ölçtü?ünü ve yap?n?n teorik olarak güçlü oldu?unu göstermektedir. Faktörlerin ayr??mas?, sa?l?k okuryazarl???n?n tek bir genel puandan ziyade çok boyutlu bir beceri seti olarak ele al?nmas? gerekti?ini desteklemektedir.

Ölçek Bilgileri

Test Türü: Geli?tirme (Özgün Ölçek)

Format: Karma Tip (Çoktan Seçmeli, Bo?luk Doldurma, Evet/Hay?, E?le?tirme)

Mevcut Dil: Türkçe

Hedef Popülasyon: Yeti?kinler

Ya? Grubu: Yeti?kin Ya? Grubu

Popülasyon Detaylar?: Çal??ma, genel yeti?kin popülasyonu üzerinde gerçekleştirilmi?tir.

Test Metodolojisi: Bireylerin sa?l?kla ilgili metinleri, say?sal verileri ve talimatlar? anlama, yorumlama ve kullanma becerilerini ölçen bilgi ve beceri tabanlı maddelerden olu?ur.

Derecelendirme ve Puanlama

Ölçek, 23 maddeden olu?makta olup, puanlama maddelerin türüne göre farklılık göstermektedir. Temel puanlama mant???, do?ru yan?tlar?n 1 puan, yanl?? veya bo? yan?tlar?n 0 puan almas? esas?na dayan?r.

Evet/Hay?r Maddeleri (13 madde): Pozitif anlamlı maddeler 1, negatif anlamlı maddeler 0 puan al?r.

Bo?luk Doldurma Maddeleri (4 madde): Do?ru yan?t 1 puan, yanl?? yan?t 0 puan al?r.

Çoktan Seçmeli Maddeler (4 madde): ?ki veya ikiden fazla do?ru yan?t? i?aretleyenler 1 puan al?r; hiç bilmeyenler veya do?ru ile birlikte yanl?? yan?t? i?aretleyenler 0 puan al?r.

E?le?tirme Maddeleri (2 madde): ?kiden fazla do?ru e?le?tirme yapanlar 1 puan, di?erleri 0 puan al?r.

?zinler, Ücret ve Test Y?I?

Test Y?I?: 2014 (Yay?n Y?I?)

?zinler ve Ücret: Ölçe?in akademik ve ara?t?rma amaçlı kullan?m? için sorumlu yazar ile ileti?ime geçilmesi önerilir.

Kaynaklar

Sezer, A. ve Kad?o?lu, H. (2014). Yeti?kin Sa?l?k Okuryazarl??? Ölçe?i'nin geli?tirilmesi. *Anadolu Hem?irelik ve Sa?l?k Bilimleri Dergisi*, 17(3), 165-170.

Sorumlu Yazar ?leti?im: ayses_18_9@hotmail.com

Bu çal??man?n orijinal PDF dosyas?na a?a??daki ba?lant?dan ula??labilir:

yetiskin-saglik-okuryazarligi-olcegi-toad.pdf

Yeti?kin Sa?l?k Okuryazarl??? Ölçe?i Maddeleri

ÖNEML?: Ölçe?in orijinal maddeleri kaynak içerikte sa?lanmam??t?r. Ancak ölçe?in yap?s? a?a??daki gibidir:

Ölçek toplam 23 maddeden olu?maktadır.

Ölçek sekiz faktörlü bir yap?ya sahiptir.

Maddeler, evet/hay?, bo?luk doldurma, çoktan seçmeli ve e?letirme formatlar?nda haz?rlanm??t?r.

Ölçek maddelerinin tam metnine ula?mak için referans gösterilen makalenin incelenmesi gerekmektedir.